

Przerejestrowanie przedwojennej spółki kapitałowej – ustalanie aktualnej wysokości kapitału zakładowego; zakres kognicji sądu rejestrowego

1. Punktem wyjścia do ustalenia aktualnej wysokości kapitału zakładowego spółki zarejestrowanej w rejestrze handlowym jest wysokość tego kapitału, ujawniona w tym rejestrze, wyrażona w przedwojennych złotych polskich. Wysokość ta ulega przeliczeniu zgodnie z przepisami ustawy z 28.10.1950 r. o zmianie systemu pieniężnego w stosunku 100 złotych dotychczasowe równe 1 złotemu, a następnie – tak ustalona wysokość – podlega przerechowaniu według zasad określonych w ustawie z 7.7.1994 r. o denominacji złotego, a więc 10 000 dotychczasowych złotych jest równe 1 złotemu.

2. W przypadku wniosku o przerejestrowanie spółki kapitałowej założonej przed drugą wojną światową, wpisanej do rejestru handlowego, zakres kognicji sądu rejestrowego ze względu na treść art. 9b ust. 1 ustawy z 20.8.1997 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym jest szerszy niż na tle art. 23 ust. 1 ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym.

Postanowienie SN z 14.4.2021 r., I CSKP 26/21, Legalis

Stan faktyczny

- Sąd Rejonowy oddalił wniosek o dokonanie wpisu przedwojennej spółki FW S.A.¹ do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego. Podstawą tego stanowiska była sprzeczność uchwały o zmianie statutu i podwyższeniu kapitału zakładowego Spółki, podjętej uprzednio przez Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Spółki, z bezwzględnie obowiązującymi przepisami prawa (art. 430, 431 i 432 § 2 KSH).
- Niezgodność ta wynikała z błędnie określonej sumy, o jaką podwyższony został kapitał zakładowy Spółki. Spółka zarejestrowana była w rejestrze handlowym, z którego wynikało, że w 1938 r. jej kapitał zakładowy wynosił 1 000 000 zł i dzielił się na 2000 akcji o wartości nominalnej 500 zł każda.
- Na skutek zmiany systemu pieniężnego² oraz denominacji złotego³ (które miały miejsce w kolejnych latach po zarejestrowaniu Spółki) w chwili podjęcia przedmio-

towej uchwały kapitał zakładowy wynosił 1 zł. Jednak w podjętej uchwale Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Spółki określiło go na kwotę 100 zł. Wobec powyższego według Sądu Rejonowego zmiana statutu, odwołująca się do wysokości kapitału, była sprzeczna z prawem. Stanowisko to zostało podzielone w pełnym zakresie przez Sąd Okręgowy.

- W dalszym toku sprawy Spółka zaskarżyła postanowienie Sądu Okręgowego w całości, wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Rozstrzygnięciu temu zarzucono naruszenie zarówno przepisów prawa materialnego stanowiących o sposobie przeliczania wysokości kapitału zakładowego, jak i przepisów ustawy o Krajowym Rejestrze

¹ Dalej jako: Spółka.

² Ustawa z 28.10.1950 r. o zmianie systemu pieniężnego, Dz.U. z 1950 r. Nr 50, poz. 459 ze zm.; dalej jako: ZmSystPienU.

³ Ustawa z 7.7.1994 r. o denominacji złotego, Dz.U. z 1994 r. Nr 84, poz. 386 ze zm.; dalej jako: DenomiZłU.

Sądowym⁴, określających kompetencje sądu rejestrowego. Spółka wskazała, że sądy rejestrowe są zobowiązane do badania wniosku o rejestrację pod kątem formalnym oraz w zakresie ich kompletności, natomiast nie posiadają kompetencji do badania ważności uchwał przedstawionych do rejestracji.

Stanowisko Sądu Najwyższego

- Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną jako niemającą uzasadnionych podstaw, podziеляjąc tym samym wcześniejsze stanowiska Sądu Rejonowego oraz Sądu Okręgowego. Odnosząc się do błędnie przyjętych zasad przeliczania kapitału zakładowego spółki, Sąd Najwyższy powołał się na ugruntowany w orzecznictwie SN pogląd wyrażony w **uchwale z 21.4.2005 r.**⁵. Zgodnie z tym orzeczeniem kapitał zakładowy spółki akcyjnej ujawniony w rejestrze przedsiębiorców i wyrażony w przedwojennych złotych polskich podlega przeliczeniu na podstawie ZmSystPienU oraz DenomiZłU.
- Według Sądu Najwyższego przerachowanie wartości kapitału zakładowego wynika z konieczności zapewnienia spójności bilansu spółki. Sąd Najwyższy wskazał, że do jego dokonania nie jest potrzebna żadna zmiana w rejestrze, ponieważ na mocy obowiązujących przepisów sądy z urzędu dokonują przeliczenia na nową jednostkę pieniężną wartości praw i obowiązków wpisanych w rejestrze handlowym. Odnosząc się natomiast do sposobu przeliczenia przedmiotowej wartości, podkreślono, że przerachowaniu podlega kapitał zakładowy Spółki, a nie wartość nominalna poszczególnych akcji, jak wskazywała Spółka.
- W odpowiedzi na zarzuty dotyczące zakresu kognicji sądu rejestrowego Sąd Najwyższy bezpośrednio wskazał, że zgodnie z art. 23 ust. 1 KRSU sąd rejestrowy bada, czy dołączone do wniosku dokumenty są zgodne pod względem formy i treści z przepisami prawa. A dodatkowo, ze względu na moment rejestracji, ma w tym przypadku zastosowanie także art. 9b ust. 1 KRSU, wskazujący na badanie dodatkowych prawidłowości.
- Powołując się na dotychczasowe poglądy wyrażone w orzecznictwie Sądu Najwyższego oraz zasadę wiarygodności rejestru, Sąd Najwyższy wskazał, że w ramach badania zgodności wniosku oraz załączonych do niego dokumentów pod względem formy i treści z przepisami prawa sąd rejestrowy powinien badać także ważność czynności prawnej objętej treścią załączonych do wniosku dokumentów. Do tego zakresu zgodnie ze stanowiskiem wyrażonym w omawianym postanowieniu należy zaliczyć uchwałę, która stanowiła w niniejszej sytuacji podstawę do wpisu.
- Sąd Najwyższy zaznaczył również, że moc wiążąca prawomocnego postanowienia o odmowie wpisu do rejestru

przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego obejmuje jedynie odmowę wpisu, a nie rozciąga się na ustalenie, na czym polega wadliwość uchwały zgromadzenia, która jest przyczyną odmowy. **Rozpatrując żądanie stwierdzenia nieważności uchwały, to sąd procesowy samodzielnie ocenia, czy uchwała jest sprzeczna z ustawą, nie będąc związany w tym zakresie oceną przyjętą przez sąd rejestrowy.** Dlatego też według Sądu Najwyższego odmowa dokonania wpisu ze względu na nieważność uchwały nie podważa tezy o konstytutywnym charakterze orzeczenia wydanego na skutek powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały.

Komentarz

- Komentowane postanowienie porusza dwa zasadnicze zagadnienia. Pierwsze z nich odnosi się do sposobu ustalenia wartości kapitału zakładowego przedwojennej spółki, natomiast drugie dotyczy zakresu kognicji sądu rejestrowego przy badaniu wniosku o wpis do rejestru przedsiębiorców.
- Problem ustalenia wartości kapitału zakładowego przedwojennej spółki został już podjęty przez Sąd Najwyższy w wyżej powołanej uchwale z 21.4.2005 r. W omawianym orzeczeniu Sąd Najwyższy bezpośrednio nawiązuje do tego stanowiska i trafnie je podziela. Spółki przedwojenne na mocy art. 7 przepisów wprowadzających ustawę o KRS⁶ objęte zostały obowiązkiem przerejestrowania do rejestru przedsiębiorców KRS. Trzeba jednak zwrócić uwagę na fakt, że zgodnie z przepisem art. 8 ust. 1 ZmSystPienU kapitał zakładowy spółki akcyjnej ujawniony w rejestrze przedsiębiorców i wyrażony w przedwojennych złotych polskich podlega przeliczeniu, a następnie przerachowaniu na nowe jednostki pieniężne na mocy przepisów o denominacji złotego.
- Powyższe działanie, zgodnie z przywołanym stanowiskiem Sądu Najwyższego, następuje z urzędu, ponieważ na podstawie obowiązujących przepisów sąd rejestrowy obowiązany jest uwzględnić skutki denominacji. Brak aktualnie podstaw do tego, aby z tego zakresu wyłączyć przeliczenie wartości kapitału akcyjnego spółki zarejestrowanej w rejestrze handlowym. Sąd Najwyższy trafnie wskazuje również, że punktem wyjścia do omawianego przerachowania jest wysokość kapitału, która została ujawniona w rejestrze handlowym, a nie wartość nominalna akcji. Wartość nominalna akcji służy bowiem jedynie do określenia ułamka kapitału zakładowego, który

⁴ Ustawa z 20.8.1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym, t. jedn.: Dz.U. z 2021 r. poz. 112 ze zm.; dalej jako: KRSU.

⁵ III CZP 2/05, Legalis.

⁶ Ustawa z 29.4.2010 r. o zmianie ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym, Dz.U. Nr 106, poz. 671.

przypada na jednego akcjonariusza – determinuje zakres jego uprawnień⁷.

- Uchwała podjęta przez Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Spółki błędnie określała jej aktualny kapitał zakładowy i w konsekwencji była sprzeczna z przepisami prawa, w związku z czym sąd rejestrowy słusznie odrzucił wniosek o wpis.
- Przechodząc natomiast do drugiego – istotniejszego z punktu widzenia praktyki – problemu, na podstawie omawianego stanu faktycznego pojawiło się pytanie, czy sąd rejestrowy miał kompetencje do takiego badania i czy nie wykraczało ono poza zakres jego kognicji.
- Analizując odpowiedź na to pytanie, Sąd Najwyższy raczej trafnie powołał się na ugruntowaną linię orzecznictwa i przyjął, że sąd rejestrowy nie pełni tylko roli technicznej i nie może wpisywać wszelkich zgłoszonych danych tylko dlatego, że są to dane przewidziane prawem⁸. Do uprawnień sądu rejestrowego należy zbadanie, czy wniosek o wpis zawiera dane zgodne z dokumentami, z których te dane wynikają, oraz czy dokumenty te powstały z zachowaniem ustawowych wymagań dla poszczególnych czynności zmierzających do uzyskania wpisu w rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego⁹.
- Stanowisko takie znajduje swoje umocowanie również w zasadzie wiarygodności rejestru, która zakłada, że dane ujawnione w rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego oraz ich zgodność z przepisami prawa zostały zweryfikowane i potwierdzone przez sąd rejestrowy w toku postępowania o wpis. Właściwa realizacja funkcji rejestru nie jest możliwa, gdy dopuszcza się możliwość dokonania wpisu na podstawie czynności prawnej sprzecznej z przepisami prawa¹⁰. Orzeczenie sądu rejestrowego jest więc gwarancją, że informacje o podmiotach zarejestrowanych są prawdziwe, a ich dodanie do rejestru zostało poprzedzone właściwą kontrolą.
- W omawianym postanowieniu dokumentem, który miał kluczowe znaczenie w kontekście dokonania wpisu, była uchwała akcjonariuszy. Na dopuszczalność badania uchwały zgromadzenia wspólników czy akcjonariuszy w kontekście zgodności wniosku o wpis pod względem formy i treści z przepisami prawa wskazuje bezpośrednio **uchwała SN z 20.1.2010 r.**¹¹. Dlatego też brak podstaw do uznania, że sąd rejestrowy postąpił niewłaści-

wie, odmawiając wpisu, w związku z wadliwością tego dokumentu.

Wnioski dla praktyki

Komentowane orzeczenie jedynie potwierdza, że przechowanie wartości kapitału zakładowego przedwojennej spółki nie wymaga zmiany w rejestrze. Na mocy obowiązujących przepisów sądy dokonują takiego przeliczenia z urzędu, z uwagi na fakt, że realna wartość praw i obowiązków nie uległa zmianie na przestrzeni lat.

Z kolei z poglądem wyrażonym przez Sąd Najwyższy w niniejszym postanowieniu, potwierdzającym dotychczasowe stanowiska doktryny oraz orzecznictwa w przedmiocie kompetencji kontrolnych sądu rejestrowego przy rozpatrywaniu wniosku o wpis w rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego, należy raczej się zgodzić. **Funkcja nadzorczo-kontrolna sądu rejestrowego, wyrażona w art. 23 KRSU, zakłada aktywną rolę sądu rejestrowego, która implikuje nie tylko formalną, ale również merytoryczną kontrolę wniosku i załączonych do niego dokumentów.** Zatem komentowane orzeczenie jest kolejnym rozwiewającym wątpliwości na gruncie art. 23 KRSU, czy czynności sądu rejestrowego mają wyłącznie charakter techniczny, czy też – mając na względzie publiczne zaufanie do rejestru – sąd ten winien samodzielnie dbać, aby czynności np. bezwzględnie nieważne nie stawały się podstawą wpisu do rejestru.

Mateusz Zwoliński

Junior Associate w Kancelarii RKKW

Piotr Letolc

Partner w Kancelarii RKKW

⁷ A. Opalski [w:] Kodeks spółek handlowych. T. III A. Spółka akcyjna. Komentarz do art. 301–392, pod red. A. Opalskiego, Legalis 2016, kom. do art. 302.

⁸ Tak m.in. postanowienie SN z 12.4.1990 r., III CRN 93/90, niepubl.; uchwała SN z 15.3.1991 r., III CZP 13/91, Legalis; postanowienie SN z 26.3.1998 r., I CKN 227/97, Legalis; uchwała SN z 12.1.2001 r., III CZP 44/00, Legalis.

⁹ Tak m.in. postanowienie SN z 2.10.2008 r., II CSK 186/08, Legalis; uchwała SN z 22.9.1993 r., III CZP 118/93, Legalis; postanowienie SN z 5.5.2005 r., IV CK 18/05, Legalis.

¹⁰ P. Popardowski [w:] Ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym. Komentarz, pod red. K. Osajdy, Legalis 2022, kom. do art. 23.

¹¹ III CZP 122/09, Legalis.

www.akademia.beck.pl

